

Примљено : 2. 6. 2022.			
Упр. Јед.	Број	Прилог	Вредност

RECENZIJAZUKOPISA
“PUTOVANJE KROZ DIGITALNE PROSTORE - UVOD U SAJBERPSIHOLOGIJU“
AUTORKE JELENE OPSENICE KOSTIĆ

Tekst sa naslovom “Putovanje kroz digitalne prostore - uvod u sajberpsihologiju” autorke Jelene Opsenice Kostić predstavlja sveobuhvatan monografski pregled osnovnih koncepata, oblasti proučavanja, kao i relevantne teorijske i empirijske građe u okviru sajberpsihologije.

Osim Predgovora i Pogovora, monografija ima tri celine. Prva celina je uvodna (nosi naslov “Na peronu”), a njena svrha je sagledavanje šireg konteksta u kome nastaje nova oblast psihologije. U nastavku su navedeni naslovi i opisi poglavlja u okviru ove celine, a svi oni usmeravaju pažnju na okolnosti o kojima vredi razmisliti pre nego što se pređe na teme sajberpsihologije: 1. “Nova prostranstva”: o tehnološkoj revoluciji koja, kao i sve revolucije pre nje, menja život ljudi; 2. “Obećanja putnicima”: šta nam to obećavaju reklame za telefon (koji je najčešće “prevozno” sredstvo) i za internet pakete i koje potrebe zadovoljavamo u sajberprostoru; 3. “Možda će vam ipak usput biti i malo muka”: koji paradoksi prate upotrebu novih tehnologija i kakve sve efekte ona može da ima, od izrazito dobrih do izrazito loših.

Drugi deo je nazvan „Krećemo na put“ i sadrži celine koje spadaju u kategoriju osnovnih tema sajberpsihologije. U prvom poglavlju definiše se oblast sajberpsihologije (“Psihologija u novom prostoru”); zatim sledi poglavlje koje proučava osobenosti onlajn komunikacije, kako i sam naslov glasi. Poslednja tema u okviru ove celine posvećena je digitalnim distrakcijama u našem životu (i nosi naslov “Te lopovske nove tehnologije”).

Treći deo obuhvata važna konkretna pitanja. Teme u okviru ove celine su: društveni mediji i strah od propuštanja (osećaj da drugi ljudi koje pratimo kroz društvene medije žive mnogo zanimljivije, uzbudljivije i uspešnije); nasilje u digitalnom prostoru; i problematični boravci u sajberprostoru (pitanje tzv. adikcije).

Gotovo sve celine imaju završni deo sa naslovom “Nešto zanimljivo”, sa jednom ili više aktuelnih tema iz svakodnevnog života i iskustva, koje ilustruju prethodna razmatranja naučne građe. Osim što obuhvataju neke specifične fenomene, ovi delovi teksta imaju cilj da zainteresuju čitaoca i navedu ga na dalje čitanje.

Po svom sadržaju, rukopis Jelene Opsenice Kostić je celovito delo posvećeno oblasti sajberpsihologije, koju danas obeležava izuzetno dinamičan razvoj. Knjiga nudi korpus naučnih znanja i istraživačkih alata koji može i treba da služi kao vodič za teoretičare, istraživače i praktičare u ovoj oblasti. Autorka u svom tekstu suprotstavlja različita gledišta, težeći tome da ponudi kritičko, integrativno viđenje relevantnih tema u ovoj disciplini. Ovo delo je jedinstveno u našoj psihološkoj literaturi, jer o sajberpsihologiji, sem malobrojnih naučnih članaka, praktično

ne postoji ni jedna monografska publikacija. Imajući to u vidu, možemo reći da monografija Jelene Opsenice Kostić ima i heuristički značaj, naročito na ovim prostorima. Ona ukazuje na neke od glavnih izazova koji se nalaze pred aktuelnim istraživačima i otvara mnoga pitanja za buduća istraživanja, istovremeno nudeći i pomoć u vidu upućivanja čitaoca na savremenu relevantnu literaturu, kao i na konkretne instrumente koji se nalaze u opštoj upotrebi.

U sklopu svog pionirskog poduhvata, autorka se uspešno suočila sa izazovom definisanja ključnih pojmova, od kojih neki nisu dosledno i jasno definisani u literaturi, ni dovoljno istraženi; kao i sa zahtevom za njihovo uvođenje u srpski jezik. Time je na sebe preuzela odgovornost za postavljanje temelja i standarda u terminologiji, pažljivo balansirajući između nalaženja adekvatnog prevoda i, kada to nije moguće (ili ekonomično), preuzimanja termina iz engleskog jezika. Iako je tekst pisan sa lakoćom, živopisno i duhovito, ovakav stil ni u jednom trenutku ne umanjuje njegov kvalitet kao naučnog i stručnog štiva. Po mišljenju recenzenta, odstupanje (na pojedinim mestima) od strogog naučnog diskursa doprinosi većoj prijemčivosti ovog dela, namenjenog i mlađoj populaciji, tzv. "digitalnim urođencima", za čiju (nepodeljenu) čitalačku pažnju tek učimo kako da se (iz)borimo.

Sve do sada rečeno vodi zaključku da je ponuđeni rukopis dragocen rad, čiji bogat sadržaj svedoči da autorka odlično poznaje oblast sajberpsihologije i da stanje u njoj znalački analizira. Ako tome dodamo i činjenicu da su u ovaj tekst uključeni i rezultati relevantnih istraživanja u svetu i kod nas, onda moramo zaključiti da se radi o veoma kompletnom delu, čije štampanje treba ne samo preporučiti nego i dočekati sa toplom dobrodošlicom. Mišljenja sam da je ova monografija nezamenljivo štivo za psihologe, uključujući i studente koji se za ovu profesiju obučavaju, ali da od nje mogu imati koristi i stručnjaci drugih profila, zainteresovani za problematiku ponašanja u sajberprostoru, u sklopu međusobnih i interakcija ljudi sa tehnologijama.

Na kraju, želela bih da istaknem da mi je čitanje i recenziranje knjige Jelene Opsenice Kostić donelo veliko profesionalno i lično zadovoljstvo, kao i radost zbog toga što sam imala prilike da dam doprinos da ovo delo visokog kvaliteta nađe svoj put do naučne i šire javnosti.

Marija Zotović

Prof. dr Marija Zotović

U Novom Sadu, 30.05.2022.